

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย (Background and rationale)

ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ ในเชิงอุตสาหกรรมมากขึ้นทำให้มีการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม และเกษตรเชิงอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ในช่วงแรกได้เริ่มมีการก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นในกรุงเทพมหานคร และขยายตัวไปตามจังหวัดปริมณฑล จากสถิติกรมโรงงานอุตสาหกรรม รายงานว่าปีพ.ศ. 2541 - 2545 สถิติสะสมจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในแต่ละปีประมาณไม่น้อยกว่าหนึ่งแสนโรงงาน จำนวนคนงานประมาณ 3 ล้านคน เงินลงทุนโดยรวมไม่ต่ำกว่า 2 ล้านล้านบาท นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีนิคมอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 29 แห่ง กระจายอยู่ในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ สระบุรี พระนครศรีอยุธยา สมุทรสาคร ราชบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง พิจิตร ขอนแก่น ลำพูน และสงขลา

สมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีผู้นิยมมาตั้งโรงงานจำนวนมากที่สุด เนื่องจากมีพื้นที่อยู่ติดกับกรุงเทพมหานครและยังอยู่ใกล้ท่าเรือที่จะช่วยทำให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าทั้งสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้าทำให้ปัจจุบันจังหวัดสมุทรปราการถูกจัดอันดับจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมว่ามีโรงงานอุตสาหกรรมมากเป็นอันดับสองรองจากกรุงเทพมหานคร(1) ซึ่งโรงงานดังกล่าวกระจายอยู่ตามอำเภอต่างๆ รวมทั้งสิ้นจำนวน 6,884 แห่ง โรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ มีการผลิตสินค้าขั้นต้นให้เป็นสินค้าที่มีความซับซ้อน เพื่อให้สินค้ามีมูลค่าสูงจนสามารถทำรายได้ให้จังหวัดในระดับต้นๆของประเทศ ซึ่งมีการใช้เทคโนโลยี และสารเคมีต่างๆในกระบวนการผลิตจำนวนมาก จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในชุมชนบริเวณใกล้เคียงตลอดจนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากมลพิษของโรงงานที่ปล่อยออกสู่ภายนอก เช่นน้ำเสีย คาร์บอน และสารเคมีรั่วไหล ทำให้จังหวัดสมุทรปราการมีสถิติการเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมีที่ใช้ในกระบวนการผลิตหลายครั้ง

ซึ่งปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมา ปัญหาการรั่วไหลของสารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรมนับว่าเป็นอันตรายที่ร้ายแรง อันเนื่องมาจากความประมาท อุบัติเหตุจากการทำงาน ลักษณะการจัดเก็บที่ไม่ถูกต้อง อุปกรณ์ขาดการบำรุงรักษา และความรู้เท่าไม่ถึงการของพนักงานที่ปฏิบัติงาน ทำให้สารเคมีรั่วไหลออกสู่ภายนอก ซึ่งเป็นความยากลำบากอย่างมากในการดำเนินการควบคุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าสารเคมีอันตรายนั้นรั่วไหลออกมาในรูปของก๊าซ จะทำอันตรายต่อผู้สัมผัสได้ใน

เวลาอันรวดเร็วและจากเหตุการณ์การรั่วไหลของสารเคมีอันตรายหลายครั้งในจังหวัดสมุทรปราการ ทำให้มีผู้ได้รับผลกระทบด้านสุขภาพ ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตเป็นจำนวนมาก ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการรักษา ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะเยียวยาแผลในใจของผู้ได้รับผลกระทบให้กลับมาเป็นปกติได้ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติในระยะยาว

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสนใจเรื่องอันตรายจากสารเคมีอย่างจริงจัง เพื่อมองหาแนวทางป้องกันและวางแผนแก้ไขไม่ให้ปัญหาดังกล่าวขยายวงกว้างจนยากแก่การที่จะควบคุมได้ต่อไป

คำถามการวิจัย (Research questions)

1. ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติในการป้องกันตนเองต่ออันตรายสารเคมีรั่วไหลจากโรงงานอุตสาหกรรม ของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการเป็นอย่างไร
2. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติในการป้องกันตนเองต่ออันตรายสารเคมีรั่วไหลจากโรงงานอุตสาหกรรม ของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives)

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป (General objective)
 - เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติในการป้องกันตนเองต่ออันตรายสารเคมีรั่วไหลจากโรงงานอุตสาหกรรม ของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ
2. วัตถุประสงค์เฉพาะ (Specific objectives)
 - 2.1. เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติในการป้องกันตนเองต่ออันตรายสารเคมีรั่วไหลจากโรงงานอุตสาหกรรม ของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ
 - 2.2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ การปฏิบัติ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการป้องกันตนเองต่ออันตรายสารเคมีรั่วไหลจากโรงงานอุตสาหกรรม ของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ
 - 2.3. เพื่อศึกษาปัญหา และความต้องการความช่วยเหลือเมื่อได้รับอันตรายสารเคมีรั่วไหลจากโรงงานอุตสาหกรรม ของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ

สมมุติฐานการวิจัย (Hypothesis)

1. ความรู้มีความสัมพันธ์กับทักษะในการป้องกันตนเองต่ออันตรายสารเคมีรั่วไหล
2. ความรู้มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการป้องกันตนเองต่ออันตรายสารเคมีรั่วไหล

3. ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการป้องกันตนเองต่ออันตรายสารเคมีรั่วไหล
4. ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยเสริมมีความสัมพันธ์กับความรู้ในการป้องกันตนเองต่ออันตรายสารเคมีรั่วไหล
5. ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยเสริมมีความสัมพันธ์กับทศนคติในการป้องกันตนเองต่ออันตรายสารเคมีรั่วไหล
6. ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยเสริมมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการป้องกันตนเองต่ออันตรายสารเคมีรั่วไหล

ข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption)

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะหลังคาเรือนที่สุ่มเลือกได้และพักอาศัยในเขตพื้นที่อย่างน้อย 6 เดือน โดยผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้จากการสุ่มสมาชิกในหลังคาเรือนมีอายุระหว่าง 15-60ปี ให้รวมทั้งประชาชนที่เคยและไม่เคยได้รับอันตรายด้านสุขภาพในเหตุการณ์สารเคมีรั่วไหลจากโรงงานอุตสาหกรรม

คำนิยามเชิงปฏิบัติที่ใช้ในการวิจัย (Operational definition)

สารเคมีรั่วไหล หมายถึง การรั่วไหลของสารเคมีอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม อาจเกิดจากอุบัติเหตุ ความประมาทหรือเหตุอื่นใด โดยจะเป็นอันตรายต่อผู้สัมผัสและสิ่งแวดล้อม

ความรู้ หมายถึง ความรู้เรื่องสารเคมี สามารถตอบคำถามได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ว่าอันตรายที่เกิดจากการรั่วไหลของสารเคมี ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอย่างไร เช่น เวียนศีรษะ ปวดศีรษะ หายใจติดขัด เจ็บแน่นหน้าอก ระคายเคืองต่อผิวหนัง ดวงตา ความดันโลหิตสูง หรือ อาจเสียชีวิตหากได้รับสารเคมีในปริมาณมาก

ทศนคติ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ที่เป็นภาพรวม ของบุคคลที่มีต่อสถานการณ์ บุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีผลทำให้เกิดความพร้อมที่แสดงออกในลักษณะสนับสนุนหรือต่อต้านก็ได้เกี่ยวข้องกับ การป้องกันตนเองจากอันตรายสารเคมีรั่วไหล

การปฏิบัติ หมายถึง การปฏิบัติตามทฤษฎีเพื่อป้องกัน และหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับสารเคมี หากต้องเผชิญกับเหตุการณ์สารเคมีรั่วไหล

อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการวิจัยและมาตรการในการแก้ไข (Obstacles and strategies to solve the problem)

การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ หากผู้ช่วยผู้วิจัยไม่มีความเข้าใจเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ดีพอ อาจทำให้ข้อมูลที่ได้นับเป็นไปจากความเป็นจริง ผู้วิจัยเตรียมแก้ไขโดยการจัดประชุมชี้แจงในข้อคำถามก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

ปัญหาทางจริยธรรม (Ethical consideration)

ไม่มีปัญหาด้านจริยธรรม เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีได้รับความเสี่ยงใดๆ ต่อชีวิต ในทางตรงกันข้ามอาจได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างถูกต้องและเหมาะสม และข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับนำเสนอข้อมูลโดยไม่ระบุชื่อผู้ตอบและโรงงานอุตสาหกรรมเป้าหมาย

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected benefits and application)

1. สามารถใช้ข้อมูลพื้นฐานด้านความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติในการป้องกันตนเองต่ออันตรายสารเคมีรั่วไหลของประชาชนในพื้นที่เสี่ยง สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนป้องกันและควบคุมอันตรายจากสารเคมี

2. ทราบถึงข้อมูลปัญหา และความต้องการความช่วยเหลือของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงเมื่อเกิดการรั่วไหลของสารเคมีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual framework)

แผนภูมิที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

